

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Praca badawcza pt.
„Pomiar ubóstwa na poziomie
powiatów (LAU 1) – etap II”

STRESZCZENIE

Praca powstała w ramach projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 i została zrealizowana na podstawie umowy nr 29/BR-POPT/CBiES/2015 zawartej dnia 23 marca 2015 r. wraz z Aneksm nr 1 z dnia 17 lipca 2015 r. pomiędzy Głównym Urzędem Statystycznym z siedzibą w Warszawie a Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS z siedzibą w Jachrance.

Jachranka, październik 2015 r.

Wykonawca:

*Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS
Dyrektor Mariusz Kraj*

Kierownik Projektu:

Marcin Szymkowiak

Koordynator Projektu:

Marcin Szymkowiak

Opracował zespół badawczy:

Maciej Beręsewicz, Anna Bieńkuńska, Piotr Jastrzębski, Małgorzata Jaworska, Tomasz Józefowski, Tomasz Klimanek, Jacek Kowalewski, Piotr Łysoń, Andrzej Młodak, Tomasz Panek, Tomasz Piasecki, Michał Pietrzak, Alicja Skrzypczak, Łukasz Wawrowski, Anna Włodarczyk

Cel pracy

Poznanie poziomu i skali ubóstwa w celu eliminowania jego przyczyn oraz przeciwdziałanie jego negatywnym skutkom stanowi istotne wyzwanie polityki społecznej w każdym kraju. Dotyczy to również Polski, dla której problem ubóstwa jest szczególnie ważny z punktu widzenia prawidłowego realizowania polityki spójności i podejmowania przez różne instytucje odpowiednich decyzji w tym zakresie. Realizacja tej polityki wymaga jednak posiadania informacji na możliwie najniższym poziomie agregacji przestrzennej.

Praca badawcza „Pomiar ubóstwa na poziomie powiatów (LAU 1)” wychodzi w pewnym zakresie naprzeciw oczekiwaniom odbiorców danych statystycznych na temat zasięgu ubóstwa w Polsce na niskich poziomach agregacji przestrzennej. Na potrzeby realizacji głównego celu, którym była estymacja stopy ubóstwa w przekroju powiatów w Polsce w latach 2005, 2008 i 2011, wykorzystano wybrane metody jakie oferuje statystyka małych obszarów (SMO). Z jednej strony na całym świecie obserwowany jest od kilkadziesiąt lat intensywny rozwój metodologii statystyki małych obszarów i odpowiedniego oprogramowania, przez co możliwe staje się dokonywanie szacunków z wykorzystaniem zaawansowanych metod estymacji pośredniej. Z drugiej strony wskazuje się, że statystyka małych obszarów może stanowić remedium na pojawiające się rosnące zapotrzebowanie informacyjne na niskich poziomach agregacji przestrzennej, a także umożliwić redukcję kosztów badań i obciążeń respondentów. Dzięki swoim własnościom estymatory wykorzystywane w statystyce małych obszarów umożliwiają uzyskiwanie wiarygodnych szacunków dla bardziej szczegółowych domen, dla których klasyczne metody estymacji charakteryzują się zbyt dużą wariancją estymatorów.

Przebieg prac i uzyskane wyniki

Realizacja głównego celu, jakim była estymacja stopy ubóstwa w Polsce w przekroju powiatów, w ramach pracy badawczej, podzielona była na dwa zasadnicze etapy.

W pierwszym etapie badania opracowana została kompleksowa metodologia ujmująca problem mierzenia ubóstwa na poziomie lokalnym (LAU 1). W opracowanym raporcie pt. „Pomiar ubóstwa na

poziomie powiatów (LAU 1) - etap I” opisano ubóstwo w świetle literatury z zakresu statystyki małych obszarów, podano przykłady zastosowań estymacji pośredniej na potrzeby szacowania stopy ubóstwa w różnych państwach, wskazano najważniejsze źródła danych oraz potencjalne zmienne pomocnicze, które można wykorzystać w budowie odpowiednich modeli statystycznych, a także dokonano przeglądu estymatorów klasy SMO oraz narzędzi informatycznych, które wykorzystano w II etapie pracy badawczej.

Z kolei w II etapie prac badawczych osiągnięto następujące rezultaty:

- dokonano przeglądu najważniejszych zagadnień związanych z tematyką ubóstwa. Przedstawiono definicję tego zjawiska, sposób jego pojmowania oraz pomiaru, a także opisano sposób identyfikacji osób ubogich w ujęciu jedno- i wielowymiarowym. Omówiono w nim również normatywne i subiektywne skale ekwiwalentności.
- opisano szczegółowo estymatory statystyki małych obszarów tj. bezpośredni, dynamiczny model Rao i Yu, dynamiczny model Fay’a i Diallo (modele obszarowe) oraz estymator EB (model jednostkowy), które wykorzystane zostały na potrzeby estymacji stopy ubóstwa w Polsce w przekroju powiatów.
- dokonano analizy zjawiska ubóstwa w Polsce w przekroju powiatów z wykorzystaniem podejścia taksonomicznego. Skonstruowano, bazując na zmiennych diagnostycznych z zakresu demografii, rynku pracy, gospodarki mieszkaniowej i komunalnej oraz warunków życia, taksonomiczny miernik rozwoju umożliwiający uszeregowanie powiatów od najmniej do najbardziej dotkniętych ubóstwem. Następnie z wykorzystaniem metody trzech median i progowej przedstawiono klasyfikację powiatów w Polsce ze względu na to zjawisko. Zróznicowanie powiatów względem wartości tak skonstruowanej zmiennej kompleksowej stanowiło dobry fundament porównania grupowań otrzymanych na jej podstawie z klasyfikacją uzyskaną w oparciu o szacunki dokonane przy użyciu odpowiednich estymatorów dla małych obszarów (w wersji obszarowej i jednostkowej).
- dokonano oszacowania stopy ubóstwa dla lat 2005, 2008 i 2011 z wykorzystaniem dynamicznych modeli obszarowych Rao i Yu

oraz Fay'a i Diallo, które operują się na koncepcji „pożyczania mocy w czasie”. W tym celu posłużono się danymi z badania EU-SILC oraz Banku Danych Lokalnych za lata 2005–2011 celem konstrukcji odpowiednich szeregów czasowych.

- dla roku 2011 dokonano również estymacji stopy ubóstwa z wykorzystaniem danych pochodzących z NSP 2011 bazując na jednostkowym modelu EB. Na potrzeby konstrukcji odpowiednich modeli przedstawiono szczegółowo zmienne, które wykorzystano w procesie ich budowy, a także dokonano ich statystycznej oceny również z uwzględnieniem precyzji otrzymanych oszacowań.
- dokonano analizy zgodności uzyskanych szacunków dla modelu jednostkowego EB i dynamicznych modeli obszarowych z taksonomicznym miernikiem rozwoju. Porównano również oszacowania dla 2011 roku pomiędzy wynikami estymacji dla wszystkich rozpatrywanych modeli tj. Rao i Yu, Fay'a-Diallo i EB.
- dokonano oceny terytorialnego zróżnicowania stopy ubóstwa na poziomie powiatów (LAU 1),
- wytypowano obszary najbardziej i najmniej dotknięte ubóstwem,
- przeprowadzono merytoryczną ocenę uzyskanych wyników,
- dokonano prezentacji na mapach tematycznych zjawiska ubóstwa,
- sformułowano wytyczne i rekomendacje w zakresie możliwości wykorzystania zaproponowanej metodologii w szacowaniu stopy ubóstwa w Polsce na niskich poziomach agregacji przestrzennej takiej jak np. powiat.

Wnioski i rekomendacje

Zaprezentowana w raporcie badawczym metodologia szacowania stopy ubóstwa na poziomie powiatów powinna być rozwijana, przy czym oprócz dalszego doskonalenia modeli statystyki małych obszarów, także tych uwzględniających korelacje przestrzenno-czasowe,

należy w większym stopniu wykorzystywać zasoby rejestrów administracyjnych resortu Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, jednostek samorządu terytorialnego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, itp. Przyczyni się to z pewnością do polepszenia jakości modeli i uzyskiwanych oszacowań.

Należy zarekomendować dalsze prowadzenie prac badawczych poświęconych szacowaniu ubóstwa w przekroju powiatów, wyraźnie przy tym podkreślając, że wartości estymatorów stopy ubóstwa dla poszczególnych powiatów na obecnym etapie powinno się traktować bardzo ostrożnie – tylko i wyłącznie jako wyniki eksperymentalne. Większą wartość poznawczą powinno mieć natomiast uporządkowanie powiatów ze względu na wielkość stopy ubóstwa.